

Нақши фармоиши иҷтимоии давлатӣ вобаста ба ВНМО дар Тоҷикистон

HP+ POLICY Brief

Декабр 2019

Пешгуфтор

Дар Тоҷикистон созмонҳои ғайридавлатӣ (СҒД) татбиқи афзалиятҳои миллии соҳаи тандурустиро дастгирӣ мекунанд. Онҳо дар озмоиши равишҳои нав, тавсеаи фарогирӣ, хизматрасонӣ ва қонеъ кардани ниёзҳои соҳаи тандурусти нақши муҳим мебозанд - нақше, ки барои барномаҳои пешгирӣ ва нигоҳубини ВНМО муҳим аст. Нақши мазкур дар мавриди барномаҳои пешгирӣ ва нигоҳубин дар робита бо сирояти ВНМО ба сари шартномаҳои хизматрасонӣ бо ТҒД бо монеаҳои ҳуқуқӣ, меъёрӣ, сохторӣ, кадрӣ, молиявӣ ва сиёсӣ рӯбарӯ мешаванд. Фармоиши иҷтимоии давлатӣ ё «шартномаҳои иҷтимоӣ» - маблағгузори давлатии ТҒД – ин механизми танзимкунанда ва институтсионалие мебошад, ки ба ҳукуматҳо имкон медиҳад аз хизматрасониҳои ТҒД барои функцияҳои низоми тандурусти, аз ҷумла пешниҳоди хизматрасониҳо, истифода баранд.

Бо назардошти он, ки маблағгузори барномаҳои ВНМО аз ҷониби донорҳои беруна, аз ҷумла аз ҷониби Фонди Глобалӣ коҳиш меёбад, нақши фармоиши иҷтимоии давлатӣ ҳамчун механизми маблағгузори барномаҳо оид ба пешниҳоди хизматрасониҳои вобаста ба пешгирӣ ва нигоҳубини шахсони гирифтори ВНМО баландтар мешавад. Дар Тоҷикистон Фармоиши иҷтимоии давлатӣ аллакай дар бахши иҷтимоии Вазорати тандурусти ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли (ВТҶИА) истифода мешавад, таҷрибаи мазкур метавонад дар бахши тандурусти низ татбиқ шавад. Ҳуҷҷати мазкур дар шакли шарҳи мухтасар аз ҷониби лоиҳаи Health Policy Plus (HP +), ки аз ҷониби Оҷонсии ИМА оид ба рушди байналмилалӣ (USAID) маблағгузорӣ мешавад ва Нақшаи фаврии президенти ИМА оид ба паст кардани СПИД (PEPFAR) таҳия шудааст, нақши шартномаҳои

Мафҳуми шартномаи иҷтимоӣ

Раванде, ки тавассути он захираҳои давлатӣ барои маблағгузори ташкилотҳои ғайридавлатӣ (созмонҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ) барои пешниҳоди хизматрасониҳои тиббӣ истифода мешаванд, ки масъулияти ҳосаи давлат чӣ қадар ҳифзи саломатии аҳоли маҳсуб мебошад (Duric et al., 2019).

иҷтимоиро дар дастгирии минбаъдаи устувори хизматрасониҳои ВНМО дар Тоҷикистон муайян менамояд.

Вазъи эпидемиологии сирояти ВНМО дар Тоҷикистон

Тибқи маълумоти Вазорати тандурусти ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз лаҳзаи оғози бақайдгирии ин беморӣ 10695 ҳолати сирояти ВНМО ба қайд гирифта шудааст, ки аз онҳо 6593 ҳолат дар байни мардон ва 3742 ҳолат дар байни занон мебошанд. Дар соли 2018 дар Тоҷикистон 1422 ҳолати нави сирояти ВНМО ба қайд гирифта шуда, дар 6 моҳи соли 2019 шумораи онҳо ба 694 нафар афзоиш ёфт (UNAIDS, n.d.).

Дар айни замон дар кишвар 7812 нафар одамон бо сирояти ВНМО зиндагӣ мекунанд. Барои шахсони бо ВНМО зиндагикунанда масъалаҳои марбут ба дастрасӣ ба табобат, барномаҳои нигоҳубин ва дастгирӣ, масъалаҳои ҳаётан муҳим боқӣ мемонанд. Тибқи назорати дидбонии эпидемиологӣ, паҳншавии ВНМО дар байни гурӯҳҳои асосӣ дар соли 2017 чунин буд: дар байни нашъамандони тазриқӣ – 12,1%, дар байни шахсони расонандаи хизматҳои шаҳвонӣ

– 2,9% ва дар байни МСМ 2,3% (UNAIDS, n.d.). Гурӯҳҳои асосӣ ҳоло ҳам нисбати сирояти ВНМО осебпазир боқӣ мемонанд ва таъсиррасони мақсаднок ва доимии барномаҳо оид ба сирояти ВНМО дар байни гурӯҳҳои асосӣ бағоят муҳим аст. Дар ин маврид ташкилотҳои ғайридавлатӣ метавонанд ба давлат кумаки пураарзиш расонанд.

Нақши ТҶД дар боздоштани паҳншавии сирояти ВНМО

Дар шароити паҳншавии ВНМО яке аз унсурҳои самарабахши боздоштани эпидемия ҳамкориҳои мутақобилаи давлат ва бахши ғайридавлатӣ мебошад. Бо ин мақсад, ТҶД ба аҳолии мақсадноки Тоҷикистон хидматҳои зеринро пешниҳод кардаанд:

- ба инобат гирифтани ниёзҳо ва хусусиятҳои аҳолии ва гурӯҳҳои аз ВНМО сироятёфта;
- қалб намудани намоёндагони гурӯҳҳои таҷрибавӣ ба корҳои пешгирии ВНМО;
- ба даст овардани дастрасӣ ба гурӯҳҳои дастнораси аҳолии;
- апробатсияи технологияҳо ва усулҳои муносири пешгирии паҳншавии ВНМО;
- қалб намудани захираҳои иловагӣ, ки таҳияи барномаҳои самараноки пешгириро имконпазир сохта, силсилаи хизматрасониҳоро аз озмоиш то оғози таъмин то дастгирии майл ба таъмин менамояд.

Ҳамкорӣ бо иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ истифодаи самараноки захираҳоро таъмин менамояд, зеро ташкилотҳои ҷамъиятӣ ба ниёзҳои ҷомеа посух медиҳанд ва метавонанд шахсонро, ки аз доираи таваҷҷуҳи ҳадамоти давлатӣ берун мондаанд, зуд ба доираи фаъолияти худ дохил кунанд.

Ҷорӣ намудани фармоиши иҷтимоии давлатӣ

Чун анъана, Ҳукумати Тоҷикистон танҳо бо истифодаи усулҳои анъанавӣ, яъне бо роҳи таъсис додани муассисаҳои давлатӣ (ки дорои кормандон, биноҳои мувофиқ, маблағгузориҳои доимӣ аз буҷети давлатӣ ва ғ. буданд), масъалаҳои иҷтимоиро ҳал мекард ва ба ҳадафҳои аз ҷиҳати иҷтимоӣ муфид ноил мегашт. Бо ҷорӣ намудани механизми

ТҶД дар воқуниш ба ВИЧ нақши хеле муҳим дорад. Дар бисёр кишварҳо, онҳо таъминкунандагони пешрафти хизматрасониҳои асосӣ ё пешбар мебошанд ... ТҶД низ ба шахсони гирифтори ВИЧ кӯмаки назаррас мерасонанд (UNDP, 2019).

ФИД, давлат дорои имкони ҳал кардани мушкилоти иҷтимоӣ бо усулҳои дигар – бе таъсис додани муассисаҳои давлатӣ – тавассути хариди хизматрасониҳои иҷтимоӣ барои аҳолии дар асоси озмун байни шахсони ҳуқуқӣ (ташкилотҳои тиҷоратӣ ва ғайритиҷоратӣ) гаштааст. Ба ин тарик, давлат метавонад ба гурӯҳҳои асосии аҳолии ба таври самараноктар ва сарфакоронатар хизматрасониҳо пешниҳод кунад. Дар Тоҷикистон барои амалисозии фармоиши иҷтимоии давлатӣ шароити мусоид мавҷуд аст. Дар кишвар қонун «Дар бораи фармоиши иҷтимоии давлатӣ» (2008) амал мекунад. Фармоиши иҷтимоии давлатӣ аллакай дар бахши иҷтимоии Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии (ВТҲИА) истифода мешавад, ва таҷрибаи мазкур метавонад дар бахши тандурустӣ низ татбиқ шавад.

Қадамҳои Минбаъда

Бинобар ин, дар заминаи таҳлили қонунгузориҳои амалкунанда бо дастгирии лоиҳаи Хелс Полиси Плюс (Health Policy Plus/ USAID) «Харитаи роҳ оид ба ҷорӣ намудани чораҳои устувори муқовимат ба эпидемияи ВНМО тавассути маблағгузориҳои давлатии барномаҳои, ки аз ҷониби ташкилотҳои ҷамъиятии Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешаванд» таҳия карда шуд. Барои дар амал татбиқ кардани ҳуҷҷати мазкур, тамоми ҷонибҳои манфиатдор бояд тадбирҳои мушаххас андешанд, мушаххасан:

- Ҳукумат:
 - Мавриди баррасӣ қарор додан ва тасдиқи Харитаи роҳ
 - ба зиммаи худ гирифтани уҳдадорӣ оид ба амалисозии чорабиниҳои дар Харитаи роҳ дарҷшуда
 - Таъмини маблағгузориҳои барои дастгирии шартномаҳои иҷтимоии ТҶД барои гурӯҳҳои осебпазири аҳолии (ВНМО)
- Донорҳо:
 - дастгирии баланд бардоштани зарфияти сохторҳои давлатӣ ва ташкилотҳои

чамъиятӣ дар самти амалисозии фармоиши иҷтимоии давлатӣ

- кумаки техникӣ дар амалигардонии Харитаи роҳ
- Ташкилотҳои ғайридавлатӣ:
 - Тарғибот вобаста ба маблағгузори фармоиши иҷтимоии давлатӣ
 - Ҳамкорӣ бо Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли ҷиҳати татбиқи харитаи роҳ ва таъмини ҳисоботдиҳӣ

Дар заминаи эпидемияи чамъшавандаи ВНМО дар Тоҷикистон, алахусус дар байни одамоне, ки маводи мухаддир истеъмол мекунанд, шартномаҳои иҷтимоии ТҒД, ҷиҳати хидматрасони ба аҳолии калидӣ робита доранд, метавонанд камбудихоро барои муайян кардани шахсони бо ВНМО зиндагикунанда ва пайваст кардани онҳо бо барномаҳои нигоҳубин ва табобат сахмгузор бошанд. Заминаи барои шартномаҳои иҷтимоӣ таҳия карда шуда, дар айни замон, ҷонибҳои манфиатдор якҷоя кор карда истодаанд то ин механизм барои дастгирии мубориза алайҳи ВНМО дар Тоҷикистон истифода шавад.

Адабиёти истифодашуда

Duric P., T. Abdullaev, and J. Macauley. 2019. *Guidance Note for the Analysis of NGO Social Contracting Mechanisms - The Experience of Europe and Central Asia*. New York: United Nations Development Programme.

Joint United Nations Programme on HIV/AIDS (UNAIDS). n.d. "Key Populations Atlas: Tajikistan." Доступны на: <http://aidsinfoonline.org/kpatlas/#/home>.

Маркази ҷумҳуриявии ВНМОи Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон (Маркази ҷумҳуриявии ВНМО). "Ҷумҳурии Тоҷикистон: Тамоюлҳои маълумоти омори ҳамчун як қисми воқуниш ба эпидемияи ВНМО дар кишвар." Сайти <http://www.nc-aids.tj/statistika.html> дастрас аст.

United Nations Development Programme (UNDP). 2019. "Guidance for NGO Social Contracting Mechanisms." Доступны на: https://www.eurasia.undp.org/content/rbec/en/home/library/hiv_aids/guidance-for-ngo-social-contracting-mechanisms.html.

Маълумот барои иртибот

Health Policy Plus
1331 Pennsylvania Ave NW, Suite 600
Washington, DC 20004
www.healthpolicyplus.com
policyinfo@thepalladiumgroup.com

Лоиҳаи Хелс Полиси Плюс (HP+) дар доираи созишномаи панҷсола аз ҷониби Оҷонсии ИМА оид ба рушди байналмиллалӣ дар асоси Шартномаи № AID-OAA-A-15-00051 аз 28 августи соли 2015 маблағгузори карда мешавад. Фаъолияти вобаста ба мубориза бар зидди ВНМО-и Лоиҳа аз ҷониби ИМА тавассути Нақшаи Ҷаври президент оид ба коҳиш додани ВНМО (PEPFAR) дастгирӣ карда мешавад. Лоиҳаи Хелс Полиси Плюс (HP+) аз ҷониби ширкати машваратии байналмиллалӣ Palladium дар ҳамкорӣ бо Avenir Health, Futures Group Global Outreach, Plan International USA, Population Reference Bureau, RTI International, ThinkWell, ва White Ribbon Alliance барои модаршавии беҳавф амалӣ карда мешавад.

Наشري мазкур бо дастгирии Оҷонсии ИМА оид ба рушди байналмиллалӣ (USAID) аз ҷониби Лоиҳаи Хелс Полиси Плюс (HP+) таҳия шудааст. Маълумоте, ки дар ин ҳуҷҷат оварда шудааст, иттилооти расмии Ҳукумати ИМА набуда нуқтаи назар ё мавқеи Оҷонсии ИМА оид ба рушди байналмиллалӣ ё Ҳукумати ИМА-ро инъикос наменамояд.